

Åt var och en efter behov?

Kriminalitet som markör för olika
behandlingsalternativ

*Carina Wetterstrand
Tova Zetterberg Pihl*

Socialhögskolan
Magisteruppsats i socialt arbete
SOA 252
Vårterminen 2007

Handledare: Martin Olsson

ABSTRACT

Authors: Carina Wetterstrand & Tova Zetterberg Pihl

Supervisor: Martin Olsson

Examiners: Hans Swärd, Verner Denvall

Title: Åt var och en efter behov? Kriminalitet som markör för olika behandlingsalternativ

The aim of this study was to, using previously collected data from self-declared antisocial behaviour questionnaires, examine if the crime frequency has been different between adolescents that have either been referred to two different forms of **open care in social service**, child and youth psychiatric inpatient care or have been sent to Homes for Specialised Supervision. The criminality frequency and the most common crimes committed were compared between the study groups and further between genders in each particular study group. Statistical significance testing was used and the results of the survey revealed that juvenile delinquents that had committed severe criminal acts were represented in all four groups. The study group with adolescents in national care was the most different from other groups. These youths seemed to have had a lower crime frequency than the other groups with the exception assault and robbery. The most significant differences between genders were detected in the study group with adolescents in national care. When significant differences between genders were revealed boys had a higher crime frequency than the girls in most cases.

Within the social service corps of Sweden there seems to be some notions that open care in social service, child youth psychiatric care and Homes for Specialised Supervision cater to different client groups where the degree of criminality is one of the factors that set these groups apart. Our study shows there are no such general conclusions to be drawn.

Key words: socialtjänst, öppenvårdsinsats, barn- och ungdomspsykiatrisk vård, institutionsvård, kriminalitet, uppförandestörning, conduct disorder

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	4
1 INLEDNING.....	5
1.1 Syfte.....	6
1.2 Frågeställningar.....	6
2 UNGDOMSKRIMINALITET	6
2.1 Vård eller straff? – en historisk tillbakablick.....	7
2.2 Ökar ungdomsbrottsligheten?.....	9
2.3 Vad styr valet av insats?.....	10
2.4 Brott som ungdomar begår.....	11
2.5 Markörer för en fortsatt brottskarriär	13
2.5.1 Strategiska brott	14
2.5.2 Debutålder som markör för kriminalitetens stabilitet	15
3 METOD	16
3.1 Urval.....	16
3.1.1 Öppenvårdsinsats i Hässleholm.....	18
3.1.2 Öppenvårdsinsats i Lund	18
3.1.3 Barn- och ungdomspsykiatri, BUP (Avd C)	18
3.1.4 Institutionsvård.....	19
3.2 Bortfall	19
3.3 Etiska överväganden.....	20
3.4 Mätinstrument	20
3.4.1 ADAD (Adolescent Drug Abuse Diagnosis)	21
3.4.2 Brå-formuläret	21
3.5 Statistiska metoder	22
3.6 Tillvägagångssätt.....	22

4 RESULTAT	24
4.1 Tabell 3	24
4.1.1 Analys av tabell 3.....	24
4.2 Tabell 4	25
4.2.1 Analys av tabell 4.....	25
5 SLUTDISKUSSION	26
5.1 Sammanfattning av våra resultat.....	26
5.1.1 Hur kan likheter mellan urvalsgrupperna förklaras?	27
5.1.2 Hur kan skillnader mellan urvalsgrupperna förklaras?	28
5.1.3 Hur kan skillnader och likheter mellan brottskategorierna förklaras? ..	29
5.1.4 Är de strategiska brotten markörer för olika behandlingsalternativ? ...	30
5.1.5 Hur kan skillnader mellan flickor och pojkar förklaras?	31
5.2 Finns det andra markörer som styr valet av insats?	32
5.3 Vad kan kunskapen användas till?	33
5.4 Metodologiska begränsningar.....	34
5.5 Slutsats	35
KÄLLFÖRTECKNING	37
APPENDIX 1	42
APPENDIX 2.....	43
APPENDIX 3.....	44
APPENDIX 4.....	45
BILAGA 1	46
BILAGA 2	47

FÖRORD

När vi vårterminen 2006 skrev vår C-uppsats kunde vi inte föreställa oss att vi någonsin mer skulle utsätta oss för den vånda det innebär att utföra en studie och författa en uppsats. Under sista terminens kurs i familjebehandling kom dock professor Kjell Hanssons föreläsningar att inspirera oss så till den grad att vi dristade oss att ta kontakt med honom för att be om hans synpunkter på ett eventuellt uppsatsämne på magisternivå. Det har vi inte ångrat! Arbetet med denna studie har varit alltigenom stimulerande och de kunskaper vi fått känns outhärliga när vi nu skall tillträda varsin tjänst som har koppling till kriminellt belastade ungdomar.

Vi vill tacka vår handledare Martin Olsson för en aldrig sinande entusiasm och oförtröttlig tro på vår förmåga. Du är inte bara kunnig utan också väldigt trevlig!

Ett lika stort tack vill vi rikta till Lars Wahlgren på Statistiska institutionen. Du har avsatt dyrbar tid för att inviga oss i signifikanstesternas förtrollade värld. Det har varit mödan värt, för vi besöker den gärna igen!

Slutligen vill vi tacka varandra för att vi har haft så roligt. Vi har levt inpå varandra i 10 veckor och gjort alla beräkningar och framställningar gemensamt. När problemen har hopat sig har vi tröstat oss med ost och chokladpraliner som vi avnjutit liggande i varsin soffa framför TV:n där Dr Phil levererat underhållning i form av raka rör och enkla lösningar. Kanske skriver vi en uppsats igen.

Lund och Yttre Gällareböke i maj 2007

1 INLEDNING

Inom det sociala arbetets fält finns ett antal generella, professionella föreställningar kring olika företeelser inom området (Hansson, 2007). Exempel på en sådan tongivande doktrin är att socialtjänsten helst ska undvika släktingplaceringar (ibid). Trots att forskning har pekat på fördelarna med sådana finns fortfarande ett utbrett motstånd till släktingplaceringar hos många socialsekreterare (Linderot, 2006; Vinnerljung, 1993). Vi har i vår undersökning valt att intressera oss för en annan sådan föreställning, nämligen att Statens institutionsstyrelse (SiS), samt öppenvårdsinsatser via socialtjänsten riktar sig till olika klientgrupper eftersom öppenvårdsinsatsernas målgrupp beskrivs vara ungdomar som är mindre kriminellt belastade än den som behandlas på SiS-institutioner (Hansson, 2007). Vidare tycks det finnas en föreställning om att klienterna på BUP är inåtvända och deprimerade, snarare än kriminellt belastade (ibid).

Varje år blir ett stort antal ungdomar med uppförandeproblem föremål för olika insatser från socialtjänsten och barnpsykiatrien. Jessor (1998) har delat in beteenden hos ungdomar i följande kategorier:

- Våld och kriminalitet
- Alkohol- och droganvändning/missbruk
- Tonårsgraviditet och riskabla sexuella beteenden
- Misslyckade skolprestationer (ibid.)

Fokus i denna studie kommer att riktas mot kriminella ungdomar som ska bli föremål för olika behandlingsinsatser. Sarnecki (2003) beskriver skilda scenarion för ungdomar som ertappas med att begå kriminella handlingar. Det är myndigheternas uppgift att erbjuda unga kriminella behandling som skall leda till att det brottsliga beteendet upphör (ibid.). Loeber och Farrington (1998) diskuterar vilka åtgärder samhället bör vidta mot de grova och våldsamma lagöverträdarna, och kommer fram till att det är viktigt att ta hänsyn till olika aspekter vid val av påföljd. Faktorer som skall beaktas är brottets grovhet, återfallsrisk samt det generella behovet av behandling (ibid.). I vår uppsats jämför vi kriminalitetsfrekvensen mellan ungdomar som skall genomgå olika behandlingsformer. Vår hypotes är att det inte finns några egentliga skillnader i

kriminalitet hos dessa ungdomar, och att det därmed inte är graden av kriminalitet som styr valet av behandlingsinsats.

1.1 Syfte

Syftet med vår studie är att, med hjälp av insamlat material i form av de färdigställda ADAD- och Brå-formulären samt tidigare forskning om ungdomars kriminalitet, undersöka om brottstyngden ser olika ut hos ungdomar som antingen remitterats till öppenvårdbehandling, barn- och ungdomspsykiatrisk vård eller institutionsplacering.

1.2 Frågeställningar

- Finns det några skillnader i kriminalitet mellan grupperna som skall få öppenvårdsbehandling, vård inom barn- och ungdomspsykiatri eller bli institutionsplacerade?
- Finns det några skillnader mellan könen avseende kriminalitetsfrekvens inom urvalsgrupperna?

2 UNGDOMSKRIMINALITET

Begreppet ungdomskriminalitet rymmer många dimensioner och i samhället förstås en diskussion om hur man på bästa sätt skall komma tillrätta med ungdomar som begår brott. I Sverige finns, enligt vår kännedom, endast två studier som har jämfört kriminalitet och psykosocial symptombelastning mellan ungdomar inom barn- och ungdomspsykiatri (BUP) respektive socialtjänsten (Gustle et al., submitted; Hansson et al., 2004). Dessa studier kan inte påvisa några tydliga skillnader mellan grupperna (ibid.). Vidare finns forskning som kartlägger och kategoriserar typiska ungdomsbrott (Ring, 2001). Däremot saknas studier som rör de faktiska förhållandena kring kriminella ungdomars placeringar. Uppfattningen om hur kriminella ungdomar skall hanteras varierar över tid i takt med att värderingar i samhället förändras och nya vårdalternativ presenteras (Ohlsson & Swärd, 1994). Samhället kan göra stora vinster genom att minska nyrekryteringen till kriminella livsstilar. För att göra detta behöver vissa frågor

besvaras. Vilka brott utför ungdomar? Vilka faktorer predicerar en fortsatt brottskarriär? Vilka behandlingsformer är effektiva? I följande avsnitt redogör vi för olika teorier som kan bidra till förståelsen av frågor relaterade till ungdomskriminalitet.

2.1 Vård eller straff? – en historisk tillbakablick

Under hela 1900-talet har frågorna kring straff och behandling diskuterats livligt. Svensson (1998) beskriver begreppen som å ena sidan varandras motsatser, å andra sidan som två sidor av samma mynt: ingen behandling utan inslag av tvång och inget straff utan syfte att förändra. Det åligger staten att bestraffa den kriminelle medborgaren samtidigt som statens målsättning är att förändra gränsöverskridare så att de blir ”normala” och håller sig inom samhällets upprättade ramar. De två uppgifterna är svåra att förena och utvecklingen inom kriminalpolitiken kan beskrivas som ett ändlöst sökande efter den optimala lösningen som skulle innebära ett utlopp för såväl straff och behandling som humanitet och repression (ibid.).

Samhällsekonomiska faktorer är betydelsefulla för kriminalpolitikens inriktning (Svensson, 1998). I tider av lågkonjunktur har mindre kostsamma åtgärder positionerats och alternativ till dyra frihetsberövande ingripanden har fått ett uppsving (ibid.). Under efterkrigstiden har svenska insatser för att komma tillrätta med ungdomsbrottsligheten präglats av en strävan att så långt det är möjligt hålla ungdomarna borta från kriminalvården i allmänhet och fängelsevistelse i synnerhet (Estrada, 1999). Under 1950-talet fanns en tydlig utveckling från straff- till behandlingstänkande och behandlingsoptimismen var påtaglig. Kunskaperna om anstalternas dåliga inverkan på ungdomar blev mer omfattande och ungdomsvården inriktades alltmer mot förebyggande och stödjande åtgärder. Under 1960-talet fortsatte denna process och i brottsbalken från 1965 fick behandlingstanken ett mycket stort stöd. Alla kriminella ungdomar skulle inte stöpas i samma form och enhetslösningar avfärdades. Insatserna mot ungdomarna skulle anpassas efter deras personliga förhållanden och ett mer differentierat åtgärdssystem utarbetades. Dessa nya tankar möttes tidigt av kraftig kritik. Eftersom påföljden styrdes av personliga förhållanden snarare än av brottets karaktär ledde detta till inhumana och orättvisa konsekvenser. Debatten om bristande proportionalitet mellan brott och

påföljd blev allt starkare. Under 1970-talet kom tankar om att ungdomens motivationsgrad stod i ett direkt samband med ett lyckat behandlingsresultat att accentueras. Som en följd av detta fanns därför en vilja att undvika tvångsåtgärder och institutionsplaceringar. Behövdes tvångsåtgärder skulle de ändå följa socialtjänstlagens intentioner och därmed utgå från den unges bästa. Intresset av samhällsskydd, eller liknande skäl, skulle inte ligga till grund för valet av insats. Under 1980-talet började krav på ökad hänsyn till brottets straffvärde att framföras. *Fängelsestraffkommittén* år 1989 ledde till ett förändrat synsätt i och med att straffvärdet blev utgångspunkten för fastställandet av påföljden. Principerna om frivillighet och samförstånd ersattes av ledorden ”likhet inför lagen” och ”proportionalitet”. *Ungdomsbrottkommittén* lade 1993 fram sina förslag på åtgärder mot ungdomsbrott och fastslog att samhällets reaktioner skulle vara fasta och tydliga samt syfta till att garantera medborgarnas rättsskydd (ibid.). I och med detta paradigmskifte har socialtjänsten kommit att få en förändrad roll inom straffsystemet (Bengtsson & Holmberg, 2005). Vården skall, inom ramen för påföljden, ta hänsyn till den unges personliga behov av rehabiliterande insatser samtidigt som en anpassning måste ske efter påföljdsystemets fordran på proportionalitet och förutsebarhet (ibid.).

Det svenska samhället har under de senaste decennierna präglats av avinstitutionalisering och detta har även påverkat barn- och ungdomsvården (Ahlgren, 2005). I takt med att ungdomsinstitutionerna allt mer kom att ifrågasättas samtidigt som kommunernas ekonomi kraftigt försämrades under krisåren på 1990-talet, startades verksamheter vars syfte var att hitta kvalificerade lösningar på hemmaplan som ett alternativ till institutionsvård. Det är i ljuset av detta man skall se den kraftiga ökningen av öppenvårdsinsatser (ibid.). Hemmaplanslösningarna kräver dock hög grad av disciplinering och endast de som tros ”klara av” att ”sköta” programmen får ta del av dem (Svensson, 1998). Det förutsätter dessutom att individen i någon grad accepterar samhällets normsystem och är villig att förändra sig i en bestämd riktning. För dem som inte uppfyller dessa krav återstår inlåsning (ibid.).

Allvarliga beteendeproblem med kriminellt eller antisocialt beteende hos ungdomar utgör en svår påfrestning för såväl samhället som ungdomarna och deras närstående. I historiskt perspektiv har institutionsplacering varit den vanligaste åtgärden för denna

ungdomsgrupp (Svensson, 1998). Studier som har utvärderat institutionsvård visar emellertid på mycket nedslående behandlingsresultat (Andreassen, 2003; Levin, 1998; Wiberg, 1976). Socialstyrelsen varnar för att ungdomar med beteendeproblem, som blir institutionsplacerade i tonåren, särskilt riskerar att få en ogynnsam utveckling (Socialstyrelsen, 2006). Flera amerikanska kunskapssammanställningar som rör insatser för kriminella ungdomar har visat att de behandlingsprogram som är mest effektiva för att komma tillrätta med kriminellt beteende är anpassade efter graden av ungdomarnas problematik (Loeber & Farrington, 1998). Program som kräver att ungdomen deltar aktivt, utförs på hemmaplan, och involverar viktiga personer i ungdomens nätverk har visat sig vara särskilt effektiva (ibid).

Sammanfattningsvis betonar straffvärdesprinciperna enhetlig praxis, förutsebarhet och proportionalitet (Estrada, 1999), medan principerna för behandling förutsätter individuell anpassning efter behov (Loeber & Farrington, 1998). Mellan dessa principer finns en spänning som gör att det är svårt att uppnå balans. Forskningsresultat som visar på institutionsvårdens tillkortakommanden och öppenvårdsinsatserns möjligheter har inte bidragit till att upprätta balansen utan ökar snarare spänningsförhållandet (ibid.). Detta har gjort att vi har intresserat oss för att titta närmare på såväl behandlingsinsatser som innebär inlåsning som öppenvårdsinsatser på hemmaplan.

2.2 Ökar ungdomsbrottsligheten?

Under första delen av 1900-talet ökade ungdomsbrottsligheten långsamt (Estrada, 1999). Från 1950-talet gick ökningstakten snabbare och under detta decennium kunde en fördubbling av antalet brottsregistrerade ungdomar uppmätas. Den kraftiga ökningen av ungdomsbrott fortsatte under hela 1960-talet för att sedan stabiliseras under tidigt 1970-tal (ibid.). Brottsligheten bland ungdomar har under de senaste decennierna varit stabil och den ökade brottsligheten i samhället som ändå kunnat uppmätas sedan 1970-talet förklarar Estrada (1995) främst med en tilltagande brottslighet hos vuxna. Under 1990-talet har statistiken dock uppvisat fler våldsbrott bland unga förövare, vilket inte skall tas till intäkt för att det faktiska våldet har ökat (Ekbom, Engström & Göransson, 2006). En förklaring till ökningen är att våld mellan elever i skolan i högre grad polis-

anmäls idag än tidigare och självdeklarationsstudierna har visat att nästan hälften av de våldshandlingar som 15-åringarna utsatts för skett i skolan (Estrada, 1999). Det är värt att notera att dödsorsaksstatistiken inte visar några ökningar av det dödliga våldet under de senaste decennierna. Det bör kunna tolkas som att det inte är de grävsta formerna av våldshandlingar som tilltagit och stöder teorin om att det är lättare våld i skolmiljö som står för den största ökningen i statistiken. Generellt kan sägas att anmälningsbenägenheten har ökat sedan 1980-talet när det gäller unga våldsbrottslingar. Estrada förklarar detta med en kraftigt ökad exponering av ungdomsbrott i media samt olika politiska utspel som resulterat i utredningar och ändrad lagstiftning. Sammantaget kan dessa olika aktiviteter antas ha påverkat såväl enskilda medborgares som institutioners syn och reaktioner på ungdomars våldshandlingar (ibid.).

Sammanfattningsvis visar kriminalstatistiken att antalet ungdomar som registrerats för brott har ökat kraftigt under efterkrigstiden, både i Sverige och i övriga Västeuropa (Estrada 1999). Denna utveckling uppfattas som ett tecken på framtida sociala problem, både för ungdomarna själva och för samhället i stort. Det finns också en risk att denna utveckling uppfattas som kontinuerlig, vilket i sin tur kan leda till uppfattningen att ungdomen blir ”värre och värre”. Detta får konsekvenser för de åtgärder som samhället väljer att vidta för att komma tillrätta med problemen (ibid.).

2.3 Vad styr valet av insats?

Trots att det finns mycket forskning att tillgå om såväl positiva som negativa effekter av olika behandlingsalternativ (Andreassen, 2003; Hansson, 2004), visar flera studier att socialarbetarnas val av insatser i väldigt liten grad styrs av forskningsresultat (Bergman & Lundström, 2000; Blomqvist & Christophs, 2005). En av anledningarna till detta är att endast ett fåtal socialarbetare känner till forskning som rör det egna arbetsområdet (ibid). Inte heller kan man säkert säga att valet av insats styrs av ungdomens aktuella problembild. En aktstudie i Jönköpings kommun, med syfte att bland annat kartlägga aktuell problematik hos ungdomar som deltar i öppenvårdsinsatser, visar på stora brister i socialtjänstens dokumentation när det gäller uppgifter om bland annat

kriminalitet (Ahlgren, 2005). Det blir därför svårt att avgöra vilka faktorer som medverkat till att ungdomen fått behandling via öppenvårdsinsatser (ibid.).

Gegner (2007) tillför ytterligare perspektiv som kan förklara socialsekreterarnas val av behandlingsinsatser för unga. Socialsekreterarna använder sig av en uppsättning handlingsstrategier som hjälper dem att klara av arbetet. De *generaliserar* klienternas individuella problem och som en följd av detta tillskrivs ungdomarna en särskild problemidentitet. Vilka som bör institutionsplaceras bestäms utifrån en *kategorisering* där ungdomarnas beteende, kön, ålder och nätverksresurser utgör kriterier. Vidare är de handläggande socialsekreterarna, som en följd av kategoriseringen, *specialiserade* på vilka villkor som skall vara uppfyllda och hur beslutsunderlag skall formuleras för att en institutionsplacering skall kunna genomföras. Organisationens och det omgivande samhällets syn på institutionsplacering verkar också ha inflytande för den enskilda socialsekreterarens uppfattning om insatsen. Trots att flera forskare varnar för de negativa konsekvenserna av att placera ungdomar på institution har omgivningens tilltro till denna behandlingsmetod gjort att insatsen ofta uppfattas som det enda rimliga alternativet (ibid.). Slutligen påverkas socialarbetarna i sitt val av behandlingsmodell av befintligt utbud och resursernas tillgänglighet (Grinde, 1995; Ahlgren, 2005; Wallander & Blomqvist, 2005).

2.4 Brott som ungdomar begår

”Nullum crimen sine lege” – inget brott utan lag. Denna formulering innebär att för att en företeelse skall definieras som ett brott måste det finnas en lag som definierar handlingen och som förordar straff för denna handling (legalitetsprincipen) (Sarnecki, 2003). I Sveriges Rikes Lag återfinns följande definition:

Brott är en gärning som är beskriven i denna balk eller i annan lag eller författning och för vilken straff som sägs nedan är föreskrivet. (1:1 BrB)

Vad som definieras som ett brott kan förändras över tid eftersom lagarna är föremål för ständiga förändringar. Handlingar som tidigare definierats som brott kan avkriminaliseras medan gärningar som förr inte haft något straffvärde kan betraktas som kriminella

med nya lagar. Tidelag och fildelning är exempel på handlingar som fallit bort och tillkommit i lagstiftningen.

Vilka brott betraktas då i vår tid som typiska ungdomsbrott? Frågan låter sig inte helt lätt besvaras. Antingen kan man definiera ungdomsbrott som:

1. ett brott som företrädesvis begås av ungdomar eller som
2. ett brott som det är vanligt att ungdomar begår (Brå, 2005).

De vanligaste ungdomsbrotten enligt den första definitionen är bilstöld, personrån, skadegörelse, inbrott och väskryckning (Brå, 2005). Väskryckning är alltså ett typiskt ungdomsbrott enligt den första definitionen, men om vi tittar närmare på förekomsten väskryckning ur det andra perspektivet stöter vi på problem. I jämförelse med flera andra brottstyper är nämligen väskryckning ett mycket ovanligt brott även bland ungdomar (ibid.). Utgår man från den första definitionen, att ungdomsbrott är sådana brott som företrädesvis begås av ungdomar, är det rimligt att anta att statistiken ger en jämförelsevis god bild av ungdomsbrotten (Brå, 2000). Det förefaller befogat att utgå från att en ungdom som begår ett brott löper lika stor risk att ertappas som någon annan. Det är därför sannolikt att andelen ungdomar bland dessa ertappade brottslingar också ger en bild av vilka brott som i verkligheten har en hög andel unga förövare (ibid.). Det finns dock anledning att förhålla sig kritisk till kriminalstatistiken eftersom den inte återger en uttömmande bild av brottsligheten i samhället (Estrada, 1999). Det behövs bredare och mer systematisk kunskap om exempelvis hur polisens arbetsrutiner och domstolarnas praxis har förändrats och utvecklats de senaste decennierna. Statistiken påverkas också i hög grad av anmälningsbenägenheten hos individer och rådande policy hos institutioner som skola, sjukvård och socialtjänst. Slutligen finns det stora variationer i mörkertal och upptäcktsrisk mellan olika brottstyper varför kriminalstatistiken måste korrigeras för att ge en mer rättvisande bild även i detta avseende. Den officiella statistiken behöver således kompletteras med en rad alternativa indikatorer för att kunna ge en tillförlitlig bild av ungdomsbrottslighetens verkliga omfattning och utveckling. Ett exempel på en sådan nödvändig indikator är offer- och självrapportundersökningar (ibid.). Undersökningar som bygger på självdeklarerad brottslighet stämmer väl överens med kriminalstatistiska beräkningar som korrigerats

med hänsyn till mörkertal och upptäcktsrisk (Brå, 2000). Genom dessa undersökningar kan samhället få en uppfattning om vilka brott som ungdomar begår, och här utgår man alltså från den andra definitionen av ungdomsbrott. Självskattningsformulären visar att inbrott, butiksstölder och skadegörelse är brott som det är vanligt att ungdomar begår (ibid.).

Ring (2001) har med hjälp av rikstäckande självdeklarationsundersökningar studerat hur brottsligheten ser ut bland ungdomar i årskurs nio. Nedan, i tabell 1, redovisar vi resultaten av Rings nationella självskattningsundersökning från 1997¹. 5 249 elever deltog i 239 klasser.

Tabell 1. Resultat av Rings nationella självskattningsundersökning 1997

Brott	Flickor, årskurs nio %	Pojkar, årskurs nio %
Stöldrelaterade brott	55,5	67,1
Våld mot person	9,6	23,3
Våld mot egendom	31,4	47,5
Narkotika	7,2	9,6
Övrigt	48,2	61,4

I vår studie använder vi oss, förutom av ADAD-intervjun, av två versioner av Brå-formuläret vilka bygger på Rings brottskategoriseringar. Vi har valt att lyfta fram Rings nationella enkätundersökning för att kunna spegla resultaten i vår egen undersökning mot en normalpopulation. De brottskategorier vi tittar på är stöldrelaterade brott, våld mot person, våld mot egendom samt narkotika. Brott som ingår i kategorin ”Övrigt” föranleder ingen behandlingsinsats från socialtjänsten och är därmed inte intressanta för vår undersökning.

2.5 Markörer för en fortsatt brottskarriär

Ring (2001) har genom sina studier visat att många ungdomar faktiskt begår brottsliga handlingar. Faktum är att den mest brottsaktiva gruppen i samhället utgörs av ungdomar. Samtidigt vet vi att för de flesta av dessa ungdomar är detta en övergående fas

¹ Se appendix 1 för Rings brottskategoriseringar

som kulminerar i 15-16 årsåldern för att sedan avta (Estrada, 1999). Kriminalpolitiken försöker på olika sätt minska nyrekryteringen till kriminella livsstilar (Andersson, 2001). De cirka fem procent mest högaktiva brottslingarna i Sverige svarar för omkring 50 procent av den samlade brottsligheten, och för att minska nyrekryteringen till denna grupp har regeringen utarbetat en handlingsplan där tidiga insatser utgör ett viktigt inslag. Benägenheten att begå brott grundläggs ofta tidigt i livet som ett resultat av såväl individ- som familjefaktorer. Det finns en hel del vetenskaplig kunskap, framför allt på internationell nivå, om vilka riskfaktorer (markörer) som förutsäger en allvarlig och långvarig brottskarriär (ibid.). I följande avsnitt presenterar vi dessa markörer.

2.5.1 Strategiska brott

Det finns vissa brott som tycks förutsäga en fortsatt och omfattande brottskarriär (Svensson, 2000). Trots att det finns stora samhällsvinster att göra genom att identifiera dessa brott har frågan endast sparsamt undersökts i såväl svensk som internationell forskning. Det stöldrelaterade brottet tillgrepp av fortskaffningsmedel är det brott som i störst utsträckning kan kallas ett strategiskt brott. 27 procent av dem som första gången lagförs för detta brott kommer så småningom att tillhöra den lilla grupp som svarar för 50 procent av den totala brottsligheten. Andra brottstyper som kan sorteras in under benämningen strategiska brott är rån och stöld. Risken för att de som i sin debut lagförs för stöld skall bli kroniska brottslingar är 16 procent och för dem som debuterar med rån är risken 19 procent (ibid.). De allvarligaste markörerna för en fortsatt brottslighet innefattar således brott som Ring (2001) kategoriserar som stöldrelaterade (bilstöld, stöld) samt våld mot person (rån).

Likaväl som det finns vissa brottstyper som predicerar en fortsatt brottskarriär, finns det brott som är mindre allvarliga i det avseendet. Risken för att en person som lagförs för snatteri första gången skall bli en kronisk brottsling är exempelvis endast fyra procent. Andra brottstyper med låg risk för en fortsatt och stegrande brottskarriär är rattfylleri och övriga trafikbrott (Svensson, 2000).

Det finns olika kombinationer av huvudbrott i personernas första och andra lagföring som man bör observera särskilt. Den som åtalats för tillgrepp av fortskaffningsmedel

vid både första och andra lagföringen löper en risk på över 60 procent att bli en kronisk brottsling. Stöld i kombination med tillgrepp av fortskaffningsmedel innebär en risk på 54 procent oavsett i vilken ordning personen lagförs för brotten. Lagföring för narkotikabrott och stöld är en annan högriskkombination medan skadegörelse i den första och misshandel i den andra lagföringen endast ger en risk på två procent. För den som åtalats för snatteri vid båda tillfällena är risken sju procent (Svensson, 2000).

2.5.2 Debutålder som markör för kriminalitetens stabilitet

Forskning kring risk- och skyddsfaktorer för antisocialt beteende har visat att beteendeproblem, uppförandestörning (conduct disorder, CD), aggressivitet, missbruk, låg socioekonomisk status och antisociala föräldrar är de starkaste prediktorerna under de tidiga skolåren (6-11 år) för antisocialt och våldsamt beteende vid 15-25 års ålder. Beteenden som debuterar under dessa tidiga skolår är vanligtvis lögner, slagsmål, mobbing, pyromani, vandalism och djurplågeri (Lahey & Loeber, 1994). När det gäller barn i 12-14 årsåldern är det istället omständigheter som impulsivitet, bristfällig socialisering, antisociala kamrater (inklusive gängbildning), låg skolmotivation och bristande skolprestationer som har den största betydelsen för antisocialitet vid 15-25 års ålder (Loeber & Farrington, 1998). I 11-13-årsåldern uppkommer beteenden som skolk, rymning hemifrån, stöld, inbrott, rån, grymhet mot människor och tilltvingat sex (Lahey & Loeber, 1994). Dessa beteenden är typiska för ungdomar med uppförandestörning (Olsson, 2007). Moffitt (1993) har utarbetat en teori om ungdomsbegränsad (adolescent-limited, AL) respektive livstidsbestående (life-course persistent, LCP) kriminalitet. Hon menar att majoriteten av dem som är antisociala endast uppvisar ett sådant beteende under en begränsad tonårstid. Det är inte vanligt att ungdomar börjar begå brott runt 15-årsåldern och därefter fortsätter på en brottslig bana för att sluta som kroniskt kriminella. Omfattande kriminalitet i vuxen ålder har ofta föregåtts av antisocialt beteende redan innan tonåren. Moffitt anför att tidigt debuterande, återkommande och betydande brottslighet, inklusive brott med inslag av personvåld, predicerar allvarligare problem i vuxen ålder än engångsbrott under tonåren (ibid.).

Diagnosen uppförandestörning, med tidig debut, har en dålig prognos och problematiken uppvisar stabilitet från barndom till adolescens och ända upp i vuxen ålder

(Olsson, 2007). Även Loeber och Farrington (1998) har kunnat uppvisa ett samband mellan allvarliga uppförandeproblem i barndomen och antisocialt beteende hos vuxna. Prognosen för flickor är inte lika väl dokumenterad (Offord & Bennett, 1998). Flickors och pojkars typiska problembeteenden tycks inte se likadana ut, bland annat verkar uttrycken för aggressivitet skilja sig åt (Olsson, 2007). Både flickor och pojkar ägnar sig åt fysisk aggressivitet men flickor tenderar att oftare slåss med familjemedlemmar medan pojkar oftare slåss med främlingar (Bassarath, 2001). Flera studier har visat att relationsaggressivitet, det vill säga beteenden som handlar om inkludering/exkludering i kamratgruppen, eller att med avsikt bryta andras vänskapsband, verkar vara typiskt för flickor (Björkqvist, Lagerspetz & Kaukiainen, 1992; Crick, 1996; Crick & Grotpeter, 1995). Vissa forskare hävdar att tidiga utagerande beteenden hos flickor inte leder till problem senare i livet i lika stor utsträckning som hos pojkar medan andra menar att problembeteenden är lika stabila hos flickor som hos pojkar (Offord & Bennett, 1998).

Vi vet ingenting om hur gamla ungdomarna som ingår i vår studie var när problemen debuterade eller när de först blev aktuella för insatser. Materialet i vår studie har samlats in *efter* att ungdomarna har utretts och det är alltså först i samband med att de blivit remitterade till en speciell insats som de fått fylla i självskattningsformulären. Genom att lyfta fram forskningsrön kring olika markörer för en fortsatt brottskarriär, vill vi ändå försöka bilda oss en uppfattning om huruvida de olika varianterna av insatser som vi valt att titta på i vår studie, vänder sig till en särskild målgrupp med en specifik problematik. Vi vet att det är viktigt att anpassa insatserna efter ungdomarnas individuella behov och brottstyngd (Loeber & Farrington, 1998) och vi vill därför också undersöka om brottstyngden ser olika ut hos flickor och pojkar som remitterats till samma behandlingsalternativ.

3 METOD

3.1 Urval

I vår studie utgår vi från uppgifter inhämtade i fyra urvalsgrupper. I detta avsnitt presenterar vi urvalsgrupperna och redogör för de olika exkluderings- och inkluderings-

kriterierna. I nedanstående tabell sammanställer vi hur våra urvalsgrupper ser ut. I målgruppsbeskrivningen har vi gjort en skattning av ungdomarnas problematik i de olika populationerna. Denna skattning bygger på rådande föreställningar inom fältet att öppenvårdsinsatser, barn- och ungdomspsykiatrisk vård samt institutionsvård har olika målgrupper, vilka skiljer sig åt när det gäller bland annat brottstyngd (Hansson, 2007).

Tabell 2. Översikt av urvalsgrupper

Insatser	Flickor n	Pojkar n	Totalt n	Mätinstrument	Beskrivning av målgrupperna
Öppenvård Hässleholm	13	8	21	Brå-formuläret	<ul style="list-style-type: none"> •Medelålder 14,8 år •Utagerat beteende inkl kriminalitet •Mindre allvarlig kriminalitet
Öppenvård Lund	18	17	35	Brå-formuläret	<ul style="list-style-type: none"> •Medelålder 15,4 år •Beteendestörning inkl kriminalitet •Mindre allvarlig kriminalitet
BUP Avd C	46	67	113	Föregångaren till Brå-formuläret	<ul style="list-style-type: none"> •Medelålder 15,3 år •CD (inkl kriminalitet) •Problematik kopplad till psykisk ohälsa (inåtvänd, deprimerad)
SiS	130	295	425	ADAD-intervjun	<ul style="list-style-type: none"> •Medelålder 15,5 år •Omedelbar fara för sig själv eller omgivningen •Allvarlig kriminalitet

3.1.1 Öppenvårdsinsats i Hässleholm

För att inkluderas i denna studie skulle ungdomarna uppfylla kriterierna för att få MSF, multisystemisk familjebehandling (Olsson, Pettersson & Hansson, manuskript). Det innebar att minst en förälder i familjen skulle kunna ta ett föräldraansvar och att ungdomen skulle vara 13-17 år. Vidare skulle ungdomen ha ett utåtagerande beteende såsom exempelvis missbruk, skolproblem och kriminalitet samt relationsproblem i familjen. Familjen fick inte vara föremål för någon annan pågående insats och ingen i familjen fick vara sexuell förövare. Ungdomar med autism eller allvarliga psykiatriska problem exkluderades också. Det fick heller inte föreligga några risker för ungdomen eller familjen att ha den unge boende hemma under behandlingstiden. I vår studie utgörs denna urvalsgrupp av 21 ungdomar, 13 flickor och 8 pojkar, som remitterats till behandling under åren 2002-2004. Ungdomarna hade en medelålder på 14,8 år och intervjuades med Brå-formuläret (ibid.).

3.1.2 Öppenvårdsinsats i Lund

Ungdomarna i denna grupp skulle uppfylla kriterierna för att få MTFC, Multidimensional Treatment Foster Care, som är ett alternativ till institutionsplacering (Green, 2007). Inkluderingskriterierna var att ungdomens familj ville/kunde delta i förändringsarbetet, att ungdomarna var mellan 12 och 19 år, att de hade allvarliga beteendestörningar och en historia av kriminellt beteende samt att de var i riskzonen för att bli tvångsplacerade (Familjeforum, 2007). Ungdomarna fick inte ha ett pågående missbruk som krävde separata insatser. Deltagarna i studien skulle vara normalbegåvade ($IQ > 70$) och fick inte vara berättigade till insatser via LSS (Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade) (Green, 2007). I vår undersökning består denna urvalsgrupp av totalt 35 ungdomar varav 18 är flickor och 17 är pojkar. Ungdomarna remitterades till behandling under åren 2001-2005 och intervjuades med Brå-formuläret. Medelåldern var 15,4 år.

3.1.3 Barn- och ungdomspsykiatri, BUP (Avd C)

Ungdomarna i denna urvalsgrupp skulle i tonåren ha blivit diagnostiserade med CD på Barn- och ungdomspsykiatriska klinikens utredningsavdelning vid Lunds Universitets-

sjukhus (Olsson, 2007). I vår undersökning består denna population av 113 ungdomar, 46 flickor och 67 pojkar med en medelålder på 15,3 år. Studien genomfördes under åren 1984-1998. Samtliga i urvalsgruppen har intervjuats med föregångaren till dagens Brå-formulär.

3.1.4 Institutionsvård

För att bli aktuell för placering på en SiS-institution skall ungdomen ha utsatt sig själv eller sin omgivning för omedelbar fara genom exempelvis missbruk, kriminalitet, våld eller prostitution (Statens institutionsstyrelse, 2002). Vården ges med stöd av LVU (Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga) och SoL (Socialtjänstlag (2001:453)) och sker oftast utan den enskildes samtycke. SiS ansvarar också för alla placeringar som görs enligt LSU (Lag (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård) men dessa placeringar har inte tagits med i vår undersökning eftersom de inte matchar våra andra urvalsgrupper. Den undersökta populationen utgörs av 425 ungdomar med en medelålder på 15,5 år. Gruppen består av 295 pojkar och 130 flickor. I studien har vi utgått ifrån data från redan publicerade resultat avseende SiS-placeringar gjorda under 1999. Ungdomarnas brottslighet har kartlagts med hjälp av ADAD-intervjun (ibid.).

3.2 Bortfall

I vår undersökning omanalyserar vi material som tidigare har använts i andra studier. I flera av dessa studier för man generella bortfallsdiskussioner (Hansson, Olsson & Cederblad, 2004; Kyhle Westermark, Hansson & Vinnerljung, 2007; Olsson, 2007; Olsson, Pettersson & Hansson, 2007; Statens institutionsstyrelse, 2002). Vi för därför inte några sådana resonemang i denna uppsats utan ansvarar endast för vår egen studies internbortfall.

I urvalsgruppen som skulle få öppenvårdsinsats i Hässleholm har vi inte haft något internbortfall eftersom alla ungdomar svarat på samtliga frågor som rör kriminalitet i Brå-formuläret. I grupperna som skulle få öppenvårdsinsats i Lund eller vårdas på BUP, Avd C har vissa ungdomar inte svarat på varje fråga, avsiktligt eller av misstag

vilket medfört att antalet (n) varierar i resultatredovisningen. När det gäller de institutionsplacerade ungdomarna i vår studie vet vi inget om internbortfallet för varje enskild fråga i ADAD-intervjun utan hänvisar vi till Statens institutionsstyrelses (2002) generella bortfallsredovisning.

3.3 Etiska överväganden

Vi har inte personligen gjort några datainsamlingar eftersom vår undersökning bygger på omanalysering av befintligt material. Uppgifterna i självskattningsformulären har samlats in med informerat samtycke. Ungdomarna har informerats om att de när som helst kan återkalla samtycket och att publicering av statistik och forskningsresultat endast får ske i avidentifierat skick. Vi förutsätter att etiska överväganden gjorts vid insamlandet av det ursprungliga materialet och att de riktlinjer som uppställts av Vetenskapsrådet och som rör behandling av personuppgifter i forskningssyfte följts.

3.4 Mätinstrument

Den information som våra resultat bygger på har samlats in med hjälp av tre olika självskattningsformulär där ungdomar i olika urvalsgrupper fått redogöra för brott som de har begått. Självrapportstudier är väletablerade inom den kriminologiska forskningsvärlden och självskattningsenkäter har använts i otaliga studier sedan 1940-talet (Olofsson, 1971). I Sverige har självskattningsformulär använts sedan 1960-talet. Metodiken riktar sig främst till ungdomar och går ut på att individen, bland annat, tillfrågas om sin egen brottslighet och andra typer av avvikande beteende (Sarnecki, 2003). Utformarna av enkäterna har efterstävats en hög svarsfrekvens och formulären är därför utformade så att frågorna skall kunna förstås och vilja besvaras av alla ungdomar som intervjuas (Ring 1999). Frågorna som rör brottslighet är sällan formulerade så att de överensstämmer med specifika juridiska kategorier (Sarnecki, 2003). Istället får ungdomarna redogöra för händelser som de varit med om och som i efterhand kan kategoriseras i juridiska termer. Generellt sett lämpar sig metoden bättre för studier av mindre allvarliga brott än för grövre (ibid.). Trots detta överensstämmer de data som fås från självdeklarationsrapporterna tämligen väl med kriminalstatistiken (Estrada, 1999). Självdeklarationsundersökningar utgör ett viktigt komplement till den officiella

statistiken avseende ungdomsbrottslighetens omfattning, karaktär och utveckling eftersom man med hjälp av denna metod har möjlighet att få en bild av den brottslighet som inte anmälts till polisen (Svensson, 2006).

Flera undersökningar har gjorts för att bedöma självskattningsformulärens så kallade test/retest-reliabilitet (Belsen, 1975; Dentler & Monroe, 1961; Elliot & Huizinga, 1989; Farrington, 1973). Dessa har visat att när ungdomarna fått fylla i enkäterna en andra gång har en hög konsekvens i svarsbeteende kunnat uppmätas (Ward, 1998). Dessutom har studier där ungdomars självrapporterade uppgifter om brott jämförts med uppgifter från lärare och föräldrar samt registrerad kriminalitet visat god validitet (Farrington, 1973, 1989; Hindelang et al, 1981; Huizinga & Elliot, 1986; Olofsson, 1971; Patterson & Dishion, 1985; Sampson & Laub, 1993).

3.4.1 ADAD (Adolescent Drug Abuse Diagnosis)

ADAD utvecklades ursprungligen i USA men har översatts till svenska förhållanden av SiS FoU och vänder sig till en klinisk population (Söderholm Carpelan & Hermodsson, 2004). Det är ett utrednings- och bedömningsinstrument som gör det möjligt att mäta förändring i samband med utvärdering. ADAD är en strukturerad intervju och omfattar nio områden: fysisk hälsa, skolgång, arbete/sysselsättning, fritid och kamrater, familjeförhållanden, psykisk hälsa, kriminalitet samt alkohol och narkotika (ibid.). ADAD har genomgått instrumenttestning som visat på god reliabilitet och tillfredsställande validitet (Friedman & Utada, 1989). Mätinstrumentet har översatts till flera olika språk och instrumenttestningar har visat god reliabilitet i såväl USA som Schweiz (Bolognini et al., 2001) och Sverige (Söderholm Carpelan & Hermodsson, 2004).

3.4.2 Brå-formuläret

Brå-formuläret är utvecklat av Brottsförebyggande rådet (Brå) och är anpassat efter en normalpopulation (Ring, 1999). Det är ett utvärderingsformulär i form av en strukturerad intervju i fem delar som kartlägger självrapporterad brottsbelastning, bakgrundsfaktorer, föräldraanknytning, skolanknytning samt fritidssysselsättningar. Även rastlöshet, impulsivitet och antilegalt inflytande från kamrater undersöks. Formuläret

har funnits i två utgåvor, en tidigare och en senare. Den senare har idag kommit att helt ersätta den tidigare förlagan. I tester har båda versionerna av Brå-formuläret visat sig ha god reliabilitet (ibid.).

3.5 Statistiska metoder

Den statistiska analysen av tabellerna har utförts med två olika metoder; χ^2 -test samt Fishers exakta test. Båda metoderna är så kallade signifikanstest som visar i vilken mån det är möjligt att generalisera från urvalet till normalpopulationen (May, 2001). Vi har använt testerna för att beräkna om det finns en statistiskt säkerställd skillnad mellan urvalsgrupperna avseende brottstyngd. Som regel har χ^2 -testet använts men om de förväntade frekvenserna varit mindre än 5 har vi använt oss av Fishers exakta test då det anses vara mer tillförlitligt när de förväntade frekvenserna är små (Körner & Wahlgren, 2006). Vi betraktar skillnaderna som statistiskt säkerställda om testets p -värde understiger 5 % (= 0,05). Analysen har utförts med hjälp av statistikprogrammet StatView med undantag av SiS-materialet där χ^2 -testerna utförts i programmet Microsoft Excel.

3.6 Tillvägagångssätt

I vår undersökning har vi använt oss av information som insamlats med hjälp av tre olika självskattningsformulär, där frågorna kring avvikande beteende ibland formulerats på olika sätt. Vi har förhållit oss till detta genom att noga undersöka hur varje variabel är uppbyggd. Även om man uttryckt sig på något olika sätt i formulären är frågorna ämnade att beskriva samma specifika lagbrott. Vi har gått igenom de frågor som ställts i formulären för att ringa in olika kriminella handlingar och redovisar alla frågor och formuleringar kring ungdomens egen kriminalitet i tre särskilda appendix². Eftersom det ursprungliga Brå-formuläret och ADAD-intervjun slår ihop klotter och graffiti till en enda variabel har vi valt att presentera svaren på frågor som rör detta i Brå-formuläret på samma sätt. I detta formulär är dessa frågor uppdelade på två olika variabler. Likaledes har vi valt att genomgående använda oss av begreppet vandalism istället för skadegörelse eftersom det endast är i ADAD-intervjun som begreppet

² Se appendix 2, 3 och 4

skadegörelse förekommer. Av appendix framgår att båda begreppen omfattar samma handlingar. Slutligen kombinerar ADAD-intervjun handlingarna inbrott och stöld och sammanför dessa till en enda variabel varför vi behandlar dessa tillsammans även i övriga formulär.

Under avsnittet som handlar om narkotikaanvändning frågar man i alla tre formulären om ungdomen har sniffat. I vår undersökning är vi inte intresserade av att titta närmare på ungdomarnas narkotikaanvändning som ett uttryck för avvikande beteende. Vi vill istället undersöka hur många som använt sig av *olagliga rusmedel* och därmed begått ett narkotikabrott, varför vi utesluter sniffning. Likaså har vi valt att utesluta användning av dopingpreparat eftersom det primära syftet med dessa preparat inte är att uppnå ett rustillstånd.

Vi har utgått från tre olika datafiler i StatView där resultaten av självskattningsformulären i tre av våra urvalsgrupper har samlats. Ungdomarna är registrerade på personnivå och vi har gått igenom samtliga poster för att kartlägga varje enskild ungdoms kriminalitetsfrekvens. De brott vi har tittat på är klotter, snatteri, narkotikabrott, bilstöld, vandalism, stöld/inbrott, häleri, rån, misshandel, vapeninnehav samt mordbrand. Vi har undersökt hur det ser ut totalt inom varje urvalsgrupp men även hur fördelningen är mellan könen. Därefter har vi gjort jämförelser mellan de olika urvalsgrupperna. För att kontrollera om skillnaderna mellan urvalsgrupperna är signifikanta har vi kompletterat med χ^2 -test eller Fishers exakta test på varje enskild variabel i samtliga urvalsgrupper. Vid bearbetningen av SiS-materialet har vi inte haft tillgång till datafiler utan vi har istället fått förlita oss på publicerat material från SiS (Statens institutionsstyrelse, 2002) där resultaten av självskattningsformulären redovisas. Eftersom uppgifterna inte kunnat bearbetas med hjälp av StatView har vi utfört SiS-gruppens χ^2 -tester med hjälp av Microsoft Excel. Även här har vi testat varje enskild variabel för sig. Resultaten av vår undersökning har vi presenterat i två olika tabeller.

4 RESULTAT

I vår resultatdel börjar vi med att redovisa en jämförelse av brottstyngden totalt mellan våra fyra urvalsgrupper. Resultaten presenteras i tabell 3. Tabell 4 visar hur kriminalitetsfrekvensen ser ut inom varje urvalsgrupp fördelat på kön. Efter varje tabell följer en förklarande text som skall underlätta för läsaren att tolka resultaten.

4.1 Tabell 3

Tabell 3. Självdeklarerad kriminalitet under de senaste 12 månaderna. Jämförelse mellan urvalsgrupperna³

Brott	1	2	3	4	Jämförelse mellan urvalsgrupperna						
	Öppenvård Hässleholm n=21	Öppenvård Lund n=34-37	BUP Avd C n=113	SiS n=425	Totalt p	1x2 p	1x3 p	1x4 p	2x3 p	2x4 p	3x4 p
Klotter/Graffiti	52	60	62	23	0,000*	n.s.	n.s.	0,002*	n.s.	0,000*	0,000*
Snatteri	43	69	56	44	0,014*	0,058	n.s.	n.s.	n.s.	0,005*	0,054
Narkotikabrott ¹	33	59	38	22	0,000*	0,066	n.s.	n.s.	0,048*	0,000*	0,003*
Bilstöld	24	31	24	33	n.s.	0,541	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Vandalism	48	76	77	36	0,000*	0,029*	0,008*	n.s.	n.s.	0,000*	0,000*
Stöld/inbrott	62	80	79	41	0,000*	n.s.	n.s.	0,057	n.s.	0,000*	0,000*
Håleri	19	38	33	35	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Rån	10	35	5	21	0,001*	0,033*	n.s.	n.s.	0,000*	0,052	0,002*
Misshandel	24	38	26	47	0,002*	n.s.	n.s.	0,037*	n.s.	n.s.	0,001*
Vapeninnehav	33	51	49	40	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Mordbrand	5	18	27	7	0,000*	n.s.	0,036*	n.s.	n.s.	0,040*	0,000*

¹Observera att ADAD-formuläret inte definierar eget bruk av narkotiska preparat som narkotikabrott.

* = signifikant skillnad (signifikansnivå = 5 % = 0.05)

n.s. = ingen signifikant skillnad (ingen statistiskt säkerställd skillnad). p > 0.10 = n.s.

4.1.1 Analys av tabell 3

De olika urvalsgrupperna visar både likheter och olikheter. Vid en jämförelse över alla urvalsgrupperna finns det dock signifikanta skillnader när det gäller de flesta av de olika brottskategorierna. Detta föranledde en parvis jämförelse av grupperna. Denna parvisa jämförelse visar mestadels likheter mellan grupp 1 och 3, 1 och 4 samt 2 och 3. Mellan grupp 1 och 2 finns få skillnader, medan grupp 4 uppvisar de största skillnaderna i förhållande till grupp 2 och 3.

³ Se bilaga 1

Den brottskategori där frekvensen flest gånger signifikant skiljer sig mellan de olika urvalsgrupperna, vid en parvis jämförelse, är vandalism. Detta brott uppvisar signifikanta skillnader vid fyra jämförelser. Därefter följer klotter/graffiti, narkotikabrott, rån och mordbrand som uppvisar signifikanta skillnader vid tre jämförelser. Vidare finns det signifikanta skillnader vid två jämförelser i kategorierna stöld/inbrott samt misshandel. Snatteri har signifikanta skillnader vid en jämförelse medan bilstöld, häleri och vapeninnehav är lika frekvent förekommande i de olika urvalsgrupperna.

4.2 Tabell 4

Tabell 4. Jämförelse av kriminalitetsfrekvens mellan pojkar och flickor separat för varje urvalsgrupp⁴

Brott	1 Öppenvård Hässleholm			2 Öppenvård Lund			3 BUP, Avd C			4 SIS		
	Flickor % n=13	Pojkar % n=8	p	Flickor % n=18	Pojkar % n=16-17	p	Flickor % n=45-46	Pojkar % n=63-67	p	Flickor % n=130	Pojkar % n=295	p
Klotter/graffiti	54	50	n.s.	78	41	0,041*	69	56	n.s.	22	23	n.s.
Snatteri	38	50	n.s.	72	65	n.s.	57	55	n.s.	53	40	0,012*
Narkotikabrott ¹	31	38	n.s.	61	56	n.s.	41	36	n.s.	15	24	0,044*
Bilstöld	8	50	0,048*	22	41	n.s.	26	23	n.s.	16	40	0,000*
Vandalism	38	62	n.s.	67	88	n.s.	74	80	n.s.	29	39	0,054
Stöld/inbrott	38	100	0,007*	83	76	n.s.	80	78	n.s.	20	50	0,000*
Häleri	0	50	0,012*	22	56	0,042*	20	45	0,022*	21	41	0,000*
Rån	0	25	n.s.	28	44	n.s.	6	5	n.s.	9	27	0,000*
Misshandel	8	50	0,048*	28	50	n.s.	17	33	n.s.	34	53	0,000*
Vapeninnehav	23	50	n.s.	44	59	n.s.	40	56	n.s.	23	48	0,000*
Mordbrand	0	12	n.s.	17	19	n.s.	23	31	n.s.	7	7	n.s.

¹Observera att ADAD-formuläret inte definierar eget bruk av narkotiska preparat som narkotikabrott.

* = signifikant skillnad (signifikansnivå = 5 % = 0,05)

n.s. = ingen signifikant skillnad (ingen statistiskt säkerställd skillnad). p > 0,10 = n.s.

4.2.1 Analys av tabell 4

De olika urvalsgrupperna uppvisar både likheter och olikheter mellan könen. Inom grupp 2 och 3 finns mycket få signifikanta skillnader (två respektive en). Grupp 1 uppvisar signifikanta skillnader i mer än en tredjedel av kategorierna (fyra av elva). I grupp 4 finns signifikanta skillnader i alla kategorier utom tre.

⁴ Se bilaga 2

Den brottskategori som flest gånger uppvisar signifikanta skillnader mellan pojkar och flickor är häleri. I alla fyra urvalsgrupperna finns statistiskt säkerställda skillnader mellan könen avseende detta brott. Förekomsten av bilstöld, stöld/inbrott samt misshandel skiljer sig signifikant åt mellan könen i två av grupperna. I en urvalsgrupp finns signifikanta skillnader när det gäller variabeln klotter/graffiti. Vandalism och mordbrand uppvisar inga signifikanta skillnader mellan pojkar och flickor i någon urvalsgrupp.

5 SLUTDISKUSSION

I detta kapitel tolkar vi resultaten från vår undersökning med stöd av tidigare forskning som vi redogjort för i kapitlet om ungdomskriminalitet. Först sammanför vi resultaten i en översiktlig sammanfattning för att i avsnitt 5.1.1-5.1.5 närmare diskutera och problematisera hur likheter och skillnader i våra resultat kan förklaras.

5.1 Sammanfattning av våra resultat

I vår studie har vi kartlagt kriminalitetsfrekvensen hos ungdomarna som remitterats till fyra olika behandlingsalternativ. Vi har undersökt hur frekvent varje brottskategori är inom varje urvalsgrupp, jämfört grupperna med varandra samt undersökt om flickors och pojkars brottstygnd ser olika ut inom dessa grupper. Det vanligaste brottet är stöld/inbrott utom hos de institutionsplacerade ungdomarna där misshandel är det mest frekventa brottet. Det brott som flest gånger signifikant skiljer sig i frekvens mellan de olika urvalsgrupperna är vandalism. Möjligen kan detta vara ett tecken på att vandalism är en markör för behandlingsalternativ. Vid ett särskilt beaktande av de strategiska brotten bilstöld, stöld och rån har vi funnit att bilstöld och stöld inte verkar föranleda särskilda behandlingsinsatser. Högst rånfrekvens finns hos ungdomarna som institutionsplacerats eller remitterats till öppenvård i Lund. Båda dessa vårdalternativ innebär en intensiv form av behandling och detta skulle kunna tyda på att rån är en markör för särskilt kraftfulla insatser.

Ungdomar som har en avsevärd kriminell belastning tycks kunna återfinnas i alla urvalsgrupper och därmed går det inte att generellt säga att vårdalternativen, som våra urvalsgrupper representerar, riktar sig till olika klientgrupper. Den grupp som mest skiljer sig från de andra är SiS-gruppen. I de parvisa jämförelser där vi funnit signifikanta skillnader har SiS-ungdomarna en lägre kriminalitetsfrekvens i alla brottskategorier utom när det gäller brott med inslag av personvåld.

Inom gruppen med institutionsplacerade ungdomar tycks det finnas flest signifikanta skillnader mellan flickors och pojkars kriminalitetsfrekvens. I de brottskategorier som uppvisar statistiskt säkerställda skillnader i frekvens mellan könen verkar pojkarna ha en högre brottstyngd än flickorna utom när det gäller snatteri. Flickorna har i signifikant lägre omfattning ägnat sig åt häleri i samtliga urvalsgrupper vilket tyder på att häleri är ett brott som företrädesvis begås av pojkar. Vandalism och mordbrand tycks vara brott som flickor och pojkar begår i lika stor utsträckning.

5.1.1 Hur kan likheter mellan urvalsgrupperna förklaras?

När vi jämförde kriminalitetsfrekvensen mellan de fyra urvalsgrupperna fann vi fler likheter än skillnader. Tvärt emot de rådande föreställningarna på fältet (Hansson, 2007) visar vår studie att problematiken hos ungdomar inom öppenvården inte tenderar att vara mindre allvarlig än inom övriga urvalsgrupper. Detta skulle kunna förklaras med samhällets strävanden att erbjuda kriminella ungdomar differentierade lösningar som alternativ till inlåsning (Estrada, 1999). Kunskap om att ungdomarnas motivationsgrad styr utfallet av behandlingen kan också vara en anledning till att ungdomar med en avsevärd kriminell belastning ändå erbjuds hemmabaserade lösningar som alternativ till institutionsplacering under tvång (ibid.). Ahlgren (2005) beskriver hur den samhälleliga avinstitutionaliseringen kommit att påverka ungdomsvården och det är rimligt att anta att våra resultat kan ha påverkats av kommunala ansträngningar att undvika dyra institutionsplaceringar. Att ungdomar med tung kriminell belastning erbjuds vård inom öppna former kan ses som ett bevis för att institutionsplacering, som historiskt varit dominerande som vårdform (Svensson, 1998), inte längre är det enda behandlingsalternativet för denna grupp. Vi kan av våra resultat utläsa att ungdomarna som vårdas på institution inte är de som har högst brottstyngd när det gäller många typer av brott.

Svensson (1998) menar att hemmaplanslösningarna förutsätter att de som kan komma ifråga för sådan behandling själva vill förändras, att de någorlunda accepterar samhällets normsystem samt är disciplinerade nog att ”sköta” ett program i öppenvård. Om inte dessa krav kan uppfyllas måste samhället skyddas och detta kan förklara varför det inte enbart är kriminalitetsfrekvensen som avgör var en brottsbelastad ungdom placeras. Flera utvärderande studier har visat att institutionsvården är behäftad med brister avseende behandlingsresultat (Andreassen, 2003; Levin, 1998; Wiberg, 1976) och Socialstyrelsen (2006) har varnat för negativa effekter av institutionsplacering. Samtidigt visar internationell forskning att program som utförs på hemmaplan och involverar ungdomarnas familj och nätverk är särskilt effektiva för att komma tillrätta med kriminellt beteende (Loeber & Farrington, 1998). I ljuset av dessa rön uppfattar vi det som positivt att våra resultat visar att ungdomar som är tungt kriminellt belastade även har remitterats till öppenvårdsalternativ.

5.1.2 Hur kan skillnader mellan urvalsgrupperna förklaras?

Av våra jämförelser framgår att gruppen med ungdomar som remitterats till institutionsvård skiljer sig mest från de andra grupperna. I flera brottskategorier har dessa ungdomar deklarerat färre brott. Det *kan* vara så att de faktiskt har en lägre brottstyngd men det kan också finnas alternativa förklaringar. Ungdomarna som skulle påbörja en institutionsvistelse har fått fylla i ADAD-intervjun och denna skiljer sig från Brå-formulären i flera avseenden, bland annat i omfång, vilket kan ha påverkat utfallet (Ring, 1999). En annan förklaring kan vara att dessa ungdomar, innan institutionsplaceringen, ofta har varit föremål för flera andra samhällsinsatser (Statens institutionsstyrelse, 2002). Det är rimligt att anta att de, kanske i högre grad än ungdomarna i de andra urvalsgrupperna, har lärt sig att vissa svar får konsekvenser och att de därför underrapporterar. I ADAD-materialet finns en överrepresentation av ungdomar som har föräldrar med utländsk eller både svensk och utländsk bakgrund (Statens institutionsstyrelse, 2002). Flera undersökningar har visat att ungdomar ur etniska minoriteter tenderar att, i större utsträckning än andra, underrapportera sin brottslighet (Hindelang et al., 1981; Sarnecki, 2003). Detta kan vara ytterligare en förklaring till varför SiS-gruppen skiljer sig från de andra grupperna när det gäller självrapporterad brottslighet.

De institutionsplacerade ungdomarna har i hög utsträckning gjort sig skyldiga till brott med inslag av personvåld. Gegner (2007) beskriver hur ett antal handlingsstrategier som socialsekreterare använder sig av kan påverka valet av insats. Ungdomens individuella problem generaliseras och därefter kategoriseras ungdomar med samma generaliserade problematik (ibid.). Inslaget av personvåld skulle därmed kunna komma att bli avgörande för vilken insats som väljs. Vi har noterat att det finns inslag av personvåld även i de andra grupperna, framför allt i gruppen som remitterats till öppenvård i Lund. Det är möjligt att deras våldshandlingar inte har varit av lika allvarlig karaktär och att behovet att samhällsskydd därför inte varit påkallat.

5.1.3 Hur kan skillnader och likheter mellan brottskategorierna förklaras?

Vår studie visar att vandalism är den brottskategori som flest gånger (fyra) skiljer sig mellan de olika urvalsgrupperna. Vandalism tycks alltså vara en markör för olika behandlingsalternativ. Att slå sönder en telefonhytt, ett fönster eller liknande kan förvisso inte räknas till de allvarigare brotten men socialsekreterarna skall beakta ungdomens hela sociala situation. Kanske är vandalism ett brott som företrädesvis utförs i grupp. Loeber och Farrington (1998) hävdar att antisociala kamrater inklusive gängbildning har mycket stor betydelse för unga tonåringars fortsatta antisocialitet och kanske menar också socialtjänsten att brott som utförs i grupp fordrar en särskild typ av behandling. Klotter/graffiti skiljer sig vid tre parvisa jämförelser. De institutionsplacerade ungdomarna har i signifikant lägre grad ägnat sig åt detta brott. En förklaring till detta skulle kunna vara att SiS-ungdomarna möjligen är så tungt brottsbelastade att de inte kommer ihåg alla mindre allvarliga brott de utfört (Sarnecki, 2003). Narkotikabrott, rån och mordbrand är också brottskategorier som skiljer sig åt vid tre jämförelser. När det gäller narkotikabrott kan vi inte göra några direkta jämförelser med SiS-gruppen av tidigare angivna skäl, men vi noterar att ungdomarna som remitterats till öppenvård i Lund har signifikant högre förekomst av narkotikabrott än gruppen som remitterats till BUP. Gruppen i Lund tenderar att ligga högre även när det gäller jämförelsen med gruppen som skulle få öppenvård i Hässleholm. Detta skulle kunna förklaras med att ungdomarna som remitterats till öppenvårdsinsats i Lund skulle uppfylla kraven för att få MTFC-behandling, ett alternativ till institutionsplacering (Green, 2007). Gruppen i Lund har också signifikant högre förekomst av rån vid en jämförelse

med Hässleholms-gruppen och BUP-gruppen vilket skulle kunna förklaras på samma sätt. Ungdomarna som remitterats till BUP har i signifikant högre utsträckning ägnat sig åt mordbrand än ungdomarna som remitterats till öppenvård i Hässleholm eller institutionsplacerats. En förklaring skulle kunna vara att mordbrand möjligen uppfattas som en markör för psykisk ohälsa och därför föranleder särskilt anpassad behandling.

Slutligen finns det tre brott som inte skiljer sig signifikant åt mellan några av urvalsgrupperna. Dessa är bilstöld, häleri och vapeninnehav. Inget av dessa brott tycks alltså motivera ett specifikt behandlingsalternativ.

5.1.4 Är de strategiska brotten markörer för olika behandlingsalternativ?

Hur ser det då ut med förekomsten av de strategiska brotten bilstöld, rån och stöld i våra urvalsgrupper? Resultaten av vår studie tycks tyda på att bilstöld inte är en markör för något särskilt behandlingsalternativ. Denna slutsats kan vi dra då frekvensen av bilstöld inte skiljer sig signifikant åt mellan de olika urvalsgrupperna. Svensson (2000) menar att tillgrepp av fortskaffningsmedel är det brott som i störst utsträckning kan kallas ett strategiskt brott. Mer än var fjärde person som första gången ställs inför rätta för detta brott kommer så småningom att tillhöra den lilla grupp som står för 50 procent av den totala brottsligheten i landet (ibid.). Möjligen kan det vara så att socialtjänsten undervärderar allvaret när det gäller just bilstöld. Detta skulle i så fall kunna vara ett uttryck för bristande kunskap om de strategiska brotten som markörer för en stegrande och varaktig brottskarriär.

Rån förekommer mest bland ungdomarna som skulle få öppenvård i Lund eller institutionsplacering. Enligt Moffitt (1993) predicerar tidigt debuterande och omfattande brottslighet med inslag av personvåld en fortsatt brottskarriär med allvarigare problem i vuxen ålder. Som vi tidigare redogjort för vet vi inte vid vilken ålder ungdomarna i vår studie gjorde sin brottsdebut, men vi vet att ungdomarna som remitterades till öppenvård i Lund och institutionsplacering hade en medelålder på drygt 15 år. Lahey och Loeber (1994) har beskrivit i vilka åldrar olika former av antisocialt beteende debuterar och med stöd av deras forskning är det rimligt att anta att ungdomarna i dessa urvalsgrupper inte alldeles nyligen börjat begå brott med inslag av

personvåld. Vi menar att oavsett hur gamla ungdomarna var när de började begå rån borde denna typ av brott leda till en kraftfull behandlingsinsats, vilket både MTFC och institutionsplacering är. Att rånfrekvensen är högst i dessa grupper skulle kunna vara ett tecken på att rån faktiskt är en markör för en särskild behandlingsinsats.

Slutligen visar vår studie att stöld är den vanligaste brottstypen i alla grupper, med undantag av SiS-gruppen, vilket kan tyda på att detta brott inte leder till en speciell behandlingsinsats.

5.1.5 Hur kan skillnader mellan flickor och pojkar förklaras?

Av vår undersökning framgår att det finns både likheter och olikheter mellan könen när det gäller kriminalitetsfrekvensen. Häleri tycks vara ett brott som flickor ägnar sig åt i signifikant lägre grad än pojkar. Skillnaden mellan könen är statistiskt säkerställd i alla våra urvalsgrupper. Rings (1999) självskattningsundersökningar visar att detta brott är vanligare bland pojkar än bland flickor även i normalpopulationen.

I grupperna som remitterats till öppenvård i Lund eller barn- och ungdomspsykiatrisk vård finns mycket få signifikanta skillnader mellan könen. Ungdomarna som skulle få öppenvård i Hässleholm skiljer sig åt i fyra av elva kategorier men eftersom flickorna bara är tretton till antalet och pojkarna åtta är det vanskligt att dra några vidare slutsatser av utfallet i just denna urvalsgrupp.

Gruppen med institutionsplacerade ungdomar uppvisar flest skillnader mellan könen. I denna urvalsgrupp finns signifikanta skillnader i alla kategorier utom när det gäller klotter/graffiti, vandalism och mordbrand. Flickorna tycks ha snattat i högre utsträckning än pojkarna men när det gäller narkotikabrott, bilstöld, stöld/inbrott, häleri, rån, misshandel och vapeninnehav är förhållandet det omvända. Mot bakgrund av våra resultat ställer vi oss frågan om flickor och pojkar institutionsplaceras på olika grunder. Flickorna i ADAD-materialet uppger i högre grad än pojkarna att de har självmordstankar och tankar om att de vill skada sig själva (Statens institutionsstyrelse, 2001). Kanske är det så att flickor i högre utsträckning än pojkar omhändertas och institutionsplaceras för att de utsätter sig själva för fara. Detta skulle i så fall kunna

förklara varför de institutionsplacerade flickorna, som signifikant har lägre förekomst av brott med inslag av våld mot person, inte remitterats till andra vårdformer. Möjligen är det inte samhällets skyddsbehov som föranlett en institutionsplacering för dessa flickor utan snarare behovet av en intensiv behandlingsinsats för att skydda dem själva. Det kan också finnas andra förklaringar som är relaterade till skillnaderna i aggressivt beteende (Olsson, 2007). Vi vet från tidigare forskning att flickors aggressivitet oftare visar sig i form av relationsaggressivitet (Björkqvist et al., 1992; Crick, 1996; Crick & Grotpeter, 1995), och att de i högre utsträckning än pojkar vänder aggressiviteten mot sig själva (Statens institutionsstyrelse, 2002) eller mot närstående (Bassarath, 2001). Även om flickors aggressiva beteende ser annorlunda ut än pojkars så funderar vi på om *graden* av aggressivitet, snarare än hur aggressiviteten tar sig uttryck, kan vara skäl för institutionsplacering. Som en följd av detta skulle i så fall förekomsten av andra typer av brott komma att få mindre betydelse.

5.2 Finns det andra markörer som styr valet av insats?

Vår undersökning tycks visa att kriminalitetsfrekvensen inte är utslagsgivande för behandlingsformen. Det har fått oss att fundera över om det finns andra faktorer som inte kartlagts i denna undersökning som kan påverka hur socialtjänsten väljer att agera. Vi vet från flera studier att valet av insats i ytterst liten utsträckning påverkas av forskningsrön (Bergman & Lundström, 2000; Blomqvist & Christophs, 2005). Det är snarare socialsekreterarnas generaliseringar, kategoriseringar och specialisering som har betydelse för var ungdomen kommer att placeras (Gegner, 2007). Dessa handlingsstrategier är säkerligen ett stöd för socialsekreterarna i deras yrkesutövning men gör det svårare att anpassa behandlingen efter brottstygda ungdomars individuella och specifika behov, vilket Loeber och Farrington (1998) menar är av vikt för ett framgångsrikt resultat i arbetet med denna klientgrupp. Det ligger nära till hands att lasta socialarbetarkåren för att deras arbete i så liten utsträckning styrs av forskningsresultat inom det egna arbetsområdet, men vi uppfattar situationen som betydligt mer mångfacetterad. Flera kommuner, för närvarande 15 till antalet, får mycket fördelaktiga rabatter av SiS (Statens institutionsstyrelse, 2007) och socialförvaltningarnas budget påverkar naturligtvis socialarbetarnas handlingsutrymme. Sedan dessa rabatter införts har

trycket från kommunerna om att få placera ungdomar hos SiS ökat avsevärt (Åsebrant, 2007). Ekonomiska realiteter verkar därmed prioriteras framför forskningsresultat och detta kan också förklara varför vissa ungdomar hamnar på institution.

En annan faktor som kan påverka vilken behandling ungdomarna får är kopplad till deras familjesituation. För att komma ifråga för de öppenvårdsinsatser som inkluderats i vår undersökning krävs att det finns föräldrar i bakgrunden som kan och vill delta i behandlingsinsatsen. Om dessa förutsättningar saknas inskränks valmöjligheterna och institutionsplacering kan därmed komma att bli det enda möjliga alternativet.

Vi har undersökt elva olika brottskategorier och ingen av dessa omfattar sexuella övergrepp. I självskattningsformulären som vi utgått från finns inga frågor om ungdomarna har begått brott av sexuell karaktär. Detta skulle kunna ha flera orsaker. Det är inte säkert att ungdomar som begått sexuella övergrepp själva upplever att de trätt över en gräns och begått ett brott, och detta kan medföra en snedvridning av utfallet varför man kan ha valt att utesluta sådana frågor. Ett annat skäl skulle kanske kunna vara att åtminstone Brå-formulären är anpassade efter en normalpopulation. Möjligen har det upplevts som extra känsligt att ställa frågor av denna karaktär varför de utelämnats. Socialtjänsten kan däremot ha kännedom om ungdomar som begått sexualbrott. Det är rimligt att anta att sådan kunskap kan påverka socialsekreterarens val av insats för just dessa ungdomar. Sexualbrott skulle därmed kunna vara en dold markör för val av behandling.

5.3 Vad kan kunskapen användas till?

Som vi tidigare redogjort för är det mycket vanligt att ungdomar begår brott. Utmaningen för samhället ligger i att identifiera de ungdomar som riskerar att få en stegrande och varaktig brottskarriär. Ett sätt är att, på flera samhällsnivåer, öka medvetenheten om de strategiska brotternas och debutålderns betydelse för kriminalitetsutvecklingen. Vi har i vår undersökning refererat till flera studier som visat att de mest effektiva behandlingsprogrammen för att avbryta en utveckling mot en kriminell livsstil är anpassade efter brottets grovhet och risken för återfall. Inom socialarbetarkåren i

Sverige verkar det finnas föreställningar om att sådana hänsyn tas eftersom öppenvårdsbehandlingar beskrivs rikta sig till ungdomar som har mindre brottstyngd än ungdomar som vårdas inom psykiatri eller på institution. Vår studie tycks visa att det inte går att dra några sådana generella slutsatser. Genom kraftfulla åtgärder och satsningar på verkningsfulla och vetenskapligt beprövade behandlingsmetoder, riktade till de ungdomar som begår vissa typer av brott, kan den totala kriminaliteten i samhället minskas drastiskt (Svensson, 2000). En prioritering av insatser baserade på forskningsrön skulle kunna medföra en bättre resursfördelning med avsevärda vinster för både individen och samhället. Mot bakgrund av detta finner vi det angeläget att öka medvetenheten, i samhället i allmänhet och hos socialtjänsten i synnerhet, om vilka insatser som visat sig vara verksamma och vilka ungdomar som i första hand skall erbjudas dessa.

5.4 Metodologiska begränsningar

Eftersom vår studie utgår från olika självskattningsformulär är den behäftad med de generella problem som är förknippade med denna datainsamlingsmetod (Ring, 1999) och som påverkar validiteten. Vi kan inte vara säkra på att ungdomarna svarat alltigenom sanningsenligt. Deras svar kan dessutom ha påverkats av en rad olika faktorer. De kan ha svårt att minnas, missförstått någon fråga, påverkats av någonting i omgivningen eller försökt svara på ett sätt som de trott var önskvärt. Om frågorna är många och komplicerade ökar sannolikheten för att ungdomar med läs- och skrivproblem inte hinner besvara frågorna på utsatt tid eller helt enkelt finner dem för svåra. För vårt vidkommande utgör denna felkälla ett problem eftersom ungdomar med sådana svårigheter, enligt tidigare forskning, antas tendera vara mer kriminellt belastade. Effekten blir en snedvridning av bortfallet (ibid.). Ett annat problem med självrapportundersökningar är att etniska minoriteter och invandrare tenderar att underrapportera brottsligt beteende (Hindelang et al., 1981; Junger & Marshall, 1997). Språksvårigheter, rädsla att svara sanningsenligt eller undersökningströtthet hos dessa ungdomar kan anföras som möjliga förklaringar till denna underrapportering (Lindström, 1993).

Vi har noterat att vissa brottstyper inte berörs i självskattningsformulären. Exempelvis ställs inga frågor om våldtäkt, dråp eller mord i de båda Brå-formulären. I ADAD-intervjun berörs däremot dessa brottskategorier. Vi tror att detta beror på att ADAD vänder sig till en klinisk population medan Brå-formulären är anpassade efter normalpopulationen. Vi anser att detta utgör en generell metodologisk begränsning eftersom ungdomarnas totala brottsfrekvens inte kan kartläggas och jämförelser mellan urvalsgrupperna inte kan göras när det gäller dessa brottstyper.

Det faktum att ADAD-intervjun inte inkluderar eget bruk av narkotika i variabeln narkotikabrott, innebär en begränsning i vårt material. Ungdomarnas erfarenheter av narkotiska preparat efterfrågas istället i ett separat avsnitt. När det gäller narkotikabrott har vi alltså inte kunnat göra en jämförelse mellan de fyra urvalsgrupperna som bygger på samma definition av variabeln narkotikabrott. Trots detta har vi ändå valt att inkludera SiS-gruppen i jämförelsen mellan urvalsgrupperna.

Slutligen är vi medvetna om att resultaten i små urvalsgrupper kan bli något skeva och ju mindre en grupp är desto vanskeligare är det att generalisera det erhållna resultatet. Signifikanstestning är emellertid en metod som används för att fastställa statistiskt säkerställda skillnader mellan olika stora populationer och vi har använt oss av χ^2 -test eller Fishers exakta test för att i möjligaste mån kompensera för eventuella skevheter (Körner & Wahlgren, 2006).

5.5 Slutsats

Syftet med vår studie var att, med hjälp av insamlat material i form av de färdigställda ADAD- och Brå-formulären samt tidigare forskning om ungdomars kriminalitet, undersöka om brottstyngden såg olika ut hos ungdomar som antingen remitterats till öppenvårdbehandling, barn- och ungdomspsykiatrisk vård eller institutionsplacering. Den första frågeställningen som vi utgick från handlade om huruvida det fanns några skillnader avseende kriminalitet mellan grupperna som skulle få öppenvårdbehandling, vård inom barn- och ungdomspsykiatri eller SiS-placering. Resultaten av undersökningen visade att det fanns både likheter och skillnader. Det som förenade var

bland annat att ungdomar med hög brottstyngd förekom i alla fyra urvalsgrupper. Gruppen med institutionsplacerade ungdomar uppvisade flest skillnader i jämförelsen med de övriga och ungdomarna i denna grupp tycks ha haft en lägre brottstyngd än de andra med undantag av brott med inslag av personvåld. Den andra frågeställningen handlade om huvuvida det fanns några skillnader mellan könen avseende kriminalitetsfrekvens inom urvalsgrupperna. Även här fann vi såväl likheter som skillnader. I de fall det fanns statistiskt säkerställda skillnader i kriminalitetsfrekvens mellan könen hade pojkarna högre brottstyngd än flickorna vid de flesta jämförelserna. Flest signifikanta skillnader mellan pojkar och flickor uppmättes i gruppen med institutionsplacerande. Mot bakgrund av dessa resultat menar vi att syftet med vår studie har uppfyllts.

KÄLLFÖRTECKNING

Litteratur

Ahlgren, T. (2005) *Vilka ungdomar erbjuds vård i socialtjänstens öppenvårdsprogram? – En aktstudie i Jönköpings kommun*. Jönköping: Forsknings- och Utvecklingsenheten Luppen, FoU-rapport 2005:2

Andersson, T. (2001) *Kriminell utveckling – tidiga riskfaktorer och förebyggande insatser*. BRÅ-rapport 2001:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Andreassen, T. (2003) *Institutionsbehandling av ungdomar; Vad säger forskningen?* Stockholm: Förlagshuset Gothia AB

Bassarath, L. (2001) "Conduct disorder: A Biopsychosocial review". *Canadian Journal of Psychiatry* Vol 46: 609-616

Belsen, W.A. (1975) *Juvenile Theft: The Causal Factors*. London: Harper & Row

Bengtsson, A. & Holmberg, S. (2005) *Vård för unga lagöverträdare – Socialtjänstens insatser*. Brå-rapport 2005:13. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Bergman, Å. & Lundström, T. (2000) "Kunskaper och kunskapssyn. Om socialarbetare inom socialtjänsten." *Socionomen* 2000:4, Socionomens forskningssupplement nr. 12

Björkqvist, K., Lagerspetz, K. & Kaukiainen, A. (1992) "Do girls manipulate and boys fight? Developmental trends in regard to direct and indirect aggression". *Aggressive Behavior* Vol 18: 117-127

Blomqvist, J. & Christophs, I. (2005) *Kan forskning påverka praktiken? – En utvärdering av olika sätt att återföra forskningsresultat inom missbrukarvården*. Stockholm: Socialtjänstförvaltningen, Forsknings- och Utvecklingsenheten, FoU-rapport 2005:18

Bolognini, M. et al. (2001) "Evaluation of the Adolescent Drug Abuse Diagnosis instrument in a Swiss sample of drug abusers". *Addiction* Vol. 96, 1477-1484

Brå (2005) "Statistikskolan 10. Brottslighet hos olika grupper". *Apropå – Brottsförebyggande rådets tidskrift* 2000:5

Crick, N. (1996) "The role of overt aggression, relational aggression, and prosocial behavior in the prediction of children's future social adjustment". *Child Development* Vol. 67: 2317-2327

Crick, N. & Grotpeter, J. (1995) "Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment". *Child Development* Vol. 66: 710-722

Dentler, R. A. & Monroe, L. J. (1961) "Social Correlates of Early Adolescent Theft". *American Sociological Review* Vol 26: 733-743

Ekbohm, T., Engström, G. & Göransson, B. (2006) *Människan, brottet, följderna – kriminalitet och kriminalvård i Sverige*. Stockholm: Natur och Kultur

Elliot, D. & Huizinga, D. (1989) "Improving Self-Report Measures of Delinquency" i Klein, M. (Red.) *Cross-National Research in Crime and Delinquency*. Dordrecht: Kluwer

Estrada, F. (1999) "Kriminalitet" I: Ungdomsstyrelsen, *Svensk ungdomspolitik*. En underlagsrapport inför en bedömning inom Europarådet, s. 215-229

Estrada, F. (2001) "Ungdomsbrottslighetens utveckling" i Estrada, F. & Flyghed, J. (Red.) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur

Farrington, D.P. (1973) "Self-Reports of Deviant Behaviour: Predictive and Stable?". *The Journal of Criminal Law and Criminology* Vol. 64, nr. 1:99-110

Farrington, D.P. (1989) "Early Predictors of Adolescent Aggression and Adult Violence". *Violence and Victims* Vol. 64, 79-100

Friedman, A.S. & Utada, A. (1989) "A method for diagnosing and planning the treatment for adolescent drug abusers (The adolescent drug abuse diagnosis (ADAD))". *J. Drug Education*. Vol. 19, nr 4: 285-312

Gegner, H. (2007) *Någon måste göra något! Institutionsplacering – en konkret och för-givet-tagen åtgärd för att hantera ungdomar med beteendeproblem*. Magisteruppsats. Socialhögskolan i Lund. Lund: Lunds universitet

Grinde, T.V. (1995) "Perspektiver og prioriteringer i barnevernet?" *Nordisk sosialt arbeid* 1995:2

Gustle, L.-H. et al. (2004) *Symtom load in Swedish adolescence in FFT, MST and MTFC*. Submitted

Hansson, K. (2004) *Familjebehandling på goda grunder*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB

Hansson, K., Olsson, M. & Cederblad M. (2004) "A salutogenic investigation and treatment of conduct disorder (CD) – Results from a long-term follow-up of youths diagnosed with CD investigated and treated in inpatient psychiatric care". *Nordic Journal of Psychiatry* Vol. 58, nr. 1

Hindelang, M. J. et al. (1981) *Measuring Delinquency*. Beverly Hills: SAGE

Huizinga, D. & Elliot, D.S. (1986) "Reassessing the Reliability and Validity of Self-Report delinquency Measures". *Journal of Quantitative Criminology* Vol. 2, nr. 4: 293-327

- Jessor, R. (1998) *New perspectives on adolescent risk behaviour*. New York: Cambridge University Press
- Junger, M. & Marshall, I.H. (1997) "The interethnic generalizability of social control theory: An empirical test". *Journal of Research in Crime and Delinquency* Vol. 34, nr. 1:79-112
- Kyhle Westermark, P., Hansson, K. & Vinnerljung, B. (2007) "Foster parents in Multidimensional Treatment Foster Care: How do they deal with implementing standardized treatment components?". *Children and Youth services Review* Vol. 29: 442-459
- Körner S & Wahlgren L (2006) *Statistisk dataanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Lagerberg, D. & Sundelin, C. (2003) *Risk och prognos i socialt arbete med barn – Forskningsmetoder och resultat*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB
- Lahey, B. & Loeber, R. (1994) "Framework for a developmental model of oppositional defiant disorder and conduct disorder" i Routh, D. (Red.) *Disruptive behavior disorders in childhood*. New York: Plenum Press
- Levin, C. (1998) *Uppfostringsanstalten. Om tvång i föräldrarnas ställe*. Lund: Arkiv
- Linderot, S. (2006) *Att placera eller inte placera i släktinghem, det är frågan - En studie kring familjehemsplaceringar – lagstiftning, attityder och handläggning inom socialtjänsten*. Meddelanden från Socialhögskolan 2006:1
- Lindström, P. (1993) *School and Delinquency in a Contextual Perspective*. Brå-rapport 1993:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Loeber R. & Farrington D. (red.) (1998) *Serious and violent juvenile offenders. Risk factors and successful interventions*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Moffitt, T. (1993) "Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy". *Psychological Review* Vol 100: 674-701
- Offord, D. & Bennett, K. (1994) "Conduct disorder: Long-term outcomes and intervention effectiveness." *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 1994: 33:8
- Ohlsson, L. B. & Swärd, H. (1994): *Ungdom som samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur.
- Olofsson, B. (1971) *Vad var det vi sa! Om kriminellt och konformt beteende bland skolpojkar*. Stockholm: Utbildningsförlaget
- Olofsson, B. (1973) *Unga lagöverträdare III. Hem, skola och kamratmiljö i belysning av intervju- och uppföljningsdata. 1956 års klientundersökning rörande ungdomsbrottslingar*. Stockholm: Socialstyrelsen

- Olsson, M. (2007) *Unga vuxna med en historia av uppförandestörning*. Lund: Media-tryck, sociologen 2006
- Patterson, G. & Dishion, T.J. (1985) "Contributions of Families and Peers to Delinquency". *Criminology* Vol. 23 nr. 1: 63-79
- Ring, J. (1999) *Hem och skola, kamrater och brott*. Stockholm: Stockholms universitet
- Ring, J. (2001) "Förekomst av stöld, droger och våld bland flickor och pojkar" i Estrada, F. & Flyghed, J. *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur
- Sampson, R.J. & Laub, J.H. (1993) *Crime in the Making. Pathways and Turning Points Through Life*. Cambridge: Harvard University Press
- Sarnecki, J. (2003) *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur
- Socialstyrelsen (2006) *Social rapport 2006*. Stockholm: Socialstyrelsen
- Statens institutionsstyrelse (2002) *Årsrapport ADAD 99 Nyinskrivna ungdomar på särskilda ungdomsbem under 1999 – bakgrund, livssituation och behandlingsbehov*. Stockholm: Statens Institutionsstyrelse SiS
- Svensson, K. (1998) *Straff eller behandling – Om statens strategier mot gränsöverträdande ungdom under 1900-talet*. Meddelanden från Socialhögskolan
- Svensson, R. (2000) *Strategiska brott. Vilka brott förutsäger en fortsatt brottskarriär? Brå-rapport 2000:3* Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Svensson, R. (2006) *Ungdomar och brott åren 1995-2005. Resultat från sex självdeklarationsundersökningar bland elever i årskurs 9. Rapport 2006:7*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Söderholm Carpelan, K. & Hermodsson, A. (2004) "ADAD och utvecklingen av ett dokumentationssystem för ungdomar". *Nordisk socialt arbeid* 2004:2
- Vinnerljung, Bo (1993) "Släktingplaceringar i fosterbarnsvården". *Socionomen* 199May, T. (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Wallander, L. & Blomqvist, J. (2005) *Vad styr vårdvalen? – En faktoriell survey av faktorer som predicerar val av insats inom socialtjänstens missbruksvård*. FoU-rapport 2005:3
- Ward, M. (1998) *Barn & Brotts av sin Tid? Självdeklarerad ungdomsbrottslighet 1971 och 1996*. Licentiatuppsats. Kriminologiska institutionen. Stockholm: Stockholms universitet
- Wiberg, E. (1976) *Pojkar i tvångsvård. Råbyundersökningen*. Stockholm: Prisma

Övriga källor

Barn- och ungdomspsykiatri - Region Skåne (2007) ”Barn- och ungdomspsykiatri” (elektronisk), *Universitetssjukhusets i Lund officiella hemsida* <<http://www.skane.se/templates/Page.aspx?id=108428>> (2007-05-09)

Familjeforum (2007) ”En kort beskrivning av MTFC” (elektronisk), *Familjeforum Lund AB:s officiella hemsida* <<http://prod.mmpab.com/ff/MTFC.asp>> (2007-03-07)

Green, C., Behandlingschef vid Familjeforum Lund AB, Personal communication (2007-05-15)

Hansson, K., Professor vid Socialhögskolan i Lund, Personal communication (2007-02-09)

Olsson, M., Pettersson, I. & Hansson K. (2007) ”Multisystemisk familjebehandling (MSF) – ny insats för socialtjänsten? – Resultat från en randomiserad kontrollerad studie genomförd i kommunal regi”. Manuskript

Statens institutionsstyrelse (2007) ”SiS uppdrag och verksamhet” (elektronisk), *SiS officiella hemsida* <<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=85>> (2007-02-28)

Statens institutionsstyrelse (2007) ”MVG = Motverka våld och gäng. Frågor och svar om projektet Vårdkedja Ungdom – MVG” (elektronisk), *SiS officiella hemsida* <<http://www.stat-inst.se/zino.aspx?articleID=6918>> (2007-05-23)

Åsebrant, M, Biträdande institutionschef vid Långanässkolan, Personal communication (2007-05-23)

APPENDIX 1

Redovisning av Rings brottskategoriseringar

Brott	
Stöldrelaterade brott	Stöld från skola, affär, eget hem, annan stöld, att man lurat någon på pengar, köpt något som varit stulet, cykelstöld, inbrott, sålt något som varit stulet, fickstöld, stöld ur automat, stöld ur bil, stöld av mc/moped, bilstöld samt väskryckning
Våld mot person	Burit kniv, slagit någon som inte varit familjemedlem, hotat för att få sak, slagit familjemedlem samt skadat med tillhygge
Våld mot egendom	Vandalism, klotter, tänt eld och målat graffiti
Narkotika	Rökt hasch, provat annan narkotika, sålt hasch samt sålt annan narkotika
Övrigt	Tjuvåkning, olovlig körning samt använt falskt id-kort

APPENDIX 2

Redovisning av frågor som ställts i föregångaren till Brå-formuläret för att kartlägga kriminellt beteende

Brott	Enkla frågor:
Klotter	"Har du någon gång klottrat, dvs. skrivit eller sprejat på väggar, bussar, vid busshållplatser etc.?"
Snatteri	"Har du någon gång snattat eller stulit någonting från en affär?"
Bilstöld	"Har du någon gång tagit en bil?"
Häleri	"Har du någon gång sålt någonting som var stulet?"
Rån	"Har du någon gång hotat någon med vapen eller våld för att få pengar eller andra värdesaker?"
Olaga vapeninnehav	"Har du någon gång haft någon typ av vapen på dig, exempelvis kniv eller stilet etc.?"
Mordbrand	"Har du någon gång avsiktligt tänt eld på t ex. en lada, en bil, en skog, en källare, en byggnad eller något annat som inte tillhör dig?"
Kombinerade frågor:	
Narkotikabrott	"Har du någon gång använt hasch eller marijuana", "...använt tyngre droger som heroin, kokain, PCP, LSD eller amfetamin?" , "...sålt marijuana eller hasch" och "Har du någon gång sålt tyngre droger som heroin, kokain, PCP, LSD eller amfetamin osv.?"
Vandalism	"Har du någon gång skadat eller förstört en busskur (vindskydd) vid en busshållplats", "en trafikskylt", "en telefonkiosk", "ett fönster", "en (offentlig) papperskorg", "en gatlykta", "skolmöbler", "träd, växter eller blommor i parker och offentliga planteringar", "ett säte i buss, lokaltåg eller tåg (fjärrtåg, SJ-tåg)", "en personbil", "någon cykel", "någons motorcykel (eller moped)", "någonting annat som tillhör någon annan?"
Stöld/inbrott	"Har du någon gång brutit dig in eller smugit dig in i ett hus eller en byggnad? (dvs inte en/ett som är tomt eller ödelagt)", "Har du någon gång stulit någonting från skolan", "...stulit någonting hemma eller på platsen där du bor", "...stulit någonting på din arbetsplats", "...tagit en cykel, moped eller motorcykel", "...tagit en bil", "...stulit någonting från eller ur en bil", "...stulit ur t ex. någons ficka eller väska", "...ryckt till dig en persons plånbok, väska eller liknande" och "...stulit någonting som jag ej nämnt här?"
Misshandel	"Har du någon gång slagit en person som <u>inte</u> tillhör din familj så att denna behövde uppsöka läkarvård", "...slagit en person som <u>tillhör din familj</u> så att denne behövde uppsöka läkarvård", "...skadat någon med kniv, stilet eller annat vapen?"

Om den tillfrågade svarade ja på någon fråga ställdes kompletterande frågor om frekvensen och senaste gången brottet begåtts: "Hur många gånger har du gjort detta under det senaste året?" Om den tillfrågade svarade en, eller flera gånger, fördes det upp som brott begånget under det senaste 12 månaderna.

APPENDIX 3

Redovisning av frågor som ställts i Brå-formuläret för att kartlägga kriminellt beteende

Brott	Enkla frågor som inleds med ”Hur många gånger har Du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?”:
Snatteri	”Stulit (snattat) något i affär eller varuhus?”
Vandalism	”Med flit förstört telefonhytt, gatlykta, fönster, någon cykel eller annan sak som inte var Din?”
Bilstöld	”Stulit en bil?”
Häleri	”Sålt något som Du vet var stulet?”
Rån	”Hotat någon med stryk eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker?”
Vapeninnehav	”Haft en kniv med Dig (som vapen) när Du gått ut?”
Mordbrand	”Utan tillåtelse tänt eld på något värdefullt, t ex en lada, bil, skog eller byggnad som inte tillhörde Dig?”
	Kombinerade frågor som inleds med ”Hur många gånger har Du gjort följande saker de senaste 12 månaderna?”:
Klotter/Graffiti	”Klottrat s k ”tags” eller andra ord med tusch eller sprayfärg någonstans?” och ”Utan tillstånd gjort större graffitimålning med flera olika sprayfärger på t ex en betongvägg?”
Narkotikabrott	”Rökt hasch eller marijuana”, ”Provat annan narkotika? (t ex amfetamin, heroin, ecstasy eller liknande)”, ”Sålt hasch eller marijuana?” och ”Sålt annan narkotika?”
Stöld/inbrott	”Brutit Dig in i en bostad eller annan byggnad?”, ”Stulit pengar från en telefonautomat eller varuautomat?”, ”Stulit något från skolan?”, ”Stulit något från Ditt hem?”, ”Stulit en cykel?”, ”Stulit en moped eller motorcykel?”, ”Stulit något ur en bil?”, ”Stulit något ur någons ficka?”, ”Ryckt en väska, plånbok eller liknande från någon Du inte känner?” och ”Stulit något annat som vi inte frågat om?”
Misshandel	”Med avsikt slagit någon (som inte tillhör Din familj) så att Du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård”, ”Med avsikt slagit någon som tillhör din familj så att han/hon behövde sjukvård” och ”Med avsikt skadat någon med kniv eller annat vapen?”

Om den tillfrågade svarade en, eller flera gånger, fördes det upp som brott begånget under det senaste 12 månaderna.

APPENDIX 4

Redovisning av frågor som ställts i ADAD-formuläret för att kartlägga kriminellt beteende

Brott	Enkla frågor som inleds med ”Hur många gånger har Du varit inblandad i olika brott/förseelser under de senaste 12 månaderna? ”
Klotter/Graffiti	(sprayat graffiti/klottrat)
Snatteri	(tagit något, snattat i en affär eller varuhus för under 800 kronor)
Narkotikabrott	(sålt eller smugglat narkotika) Eget bruk skall ej medräknas bland narkotikabrott.*
Bilstöld	
Vandalism	(med flit förstört telefonhytt, gatlykta, fönster, cykel eller något annat som ej var ditt)
Stöld/inbrott	(olovligen brutit dig in i en bostad/annan byggnad eller stulit något som inte var ditt)
Häleri	(köpt/sålt något som du vet var stulet)
Rån	(använt hot eller våld för att få pengar eller andra värdesaker)
Misshandel	(slagit eller skadat någon)
Vapeninnehav	(haft en kniv med dig som vapen när du gått ut eller haft något olagligt vapen som t ex pistol eller tårgas)
Mordbrand	(tänt eld på något värdefullt, t ex en bil, skog, eller byggnad som inte tillhörde dig)

Om den tillfrågade svarade en, eller flera gånger, fördes det upp som brott begånget under det senaste 12 månaderna.

*Observera att ADAD-formuläret inte definierar eget bruk av narkotiska preparat som narkotikabrott.

BILAGA 1

Tabell 3. Självdeklarerad kriminalitet under de senaste 12 månaderna. Jämförelse mellan urvalsgrupperna.

Brott	1	2	3	4	Jämförelse mellan urvalsgrupperna						
	Öppenvård Hässleholm %	Öppenvård Lund %	BUP Avd C %	SiS %	Totalt p	1x2 p	1x3 p	1x4 p	2x3 p	2x4 p	3x4 p
Klotter/Graffiti	52	60	62	23	0,000*	n.s.	n.s.	0,002*	n.s.	0,000*	0,000*
Snatteri	43	69	56	44	0,014*	0,058	n.s.	n.s.	n.s.	0,005*	0,054
Narkotikabrott ¹	33	59	38	22	0,000*	0,066	n.s.	n.s.	0,048*	0,000*	0,003*
Bilstöld	24	31	24	33	n.s.	0,541	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Vandalism	48	76	77	36	0,000*	0,029*	0,008*	n.s.	n.s.	0,000*	0,000*
Stöld/inbrott	62	80	79	41	0,000*	n.s.	n.s.	0,057	n.s.	0,000*	0,000*
Häleri	19	38	33	35	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Rån	10	35	5	21	0,001*	0,033*	n.s.	n.s.	0,000*	0,052	0,002*
Misshandel	24	38	26	47	0,002*	n.s.	n.s.	0,037*	n.s.	n.s.	0,001*
Vapeninnehav	33	51	49	40	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Mordbrand	5	18	27	7	0,000*	n.s.	0,036*	n.s.	n.s.	0,040*	0,000*

¹Observera att ADAD-formuläret inte definierar eget bruk av narkotiska preparat som narkotikabrott.

* = signifikant skillnad (signifikansnivå = 5 % = 0.05)

n.s. = ingen signifikant skillnad (ingen statistiskt säkerställd skillnad). $p > 0.10 = n.s.$

BILAGA 2

Tabell 4. Jämförelse av brottstyngd mellan pojkar och flickor separat för varje urvalsgrupp

Brott	1 Öppenvård Hässleholm			2 Öppenvård Lund			3 BUP, Avd C			4 SiS		
	Flickor % n=13	Pojkar % n=8	p	Flickor % n=18	Pojkar % n=16-17	p	Flickor % n=45-46	Pojkar % n=63-67	p	Flickor % n=130	Pojkar % n=295	p
Klotter/graffiti	54	50	n.s.	78	41	0,041*	69	56	n.s.	22	23	n.s.
Snatteri	38	50	n.s.	72	65	n.s.	57	55	n.s.	53	40	0,012*
Narkotikabrott ¹	31	38	n.s.	61	56	n.s.	41	36	n.s.	15	24	0,044*
Bilstöld	8	50	0,048*	22	41	n.s.	26	23	n.s.	16	40	0,000*
Vandalism	38	62	n.s.	67	88	n.s.	74	80	n.s.	29	39	0,054
Stöld/inbrott	38	100	0,007*	83	76	n.s.	80	78	n.s.	20	50	0,000*
Häleri	0	50	0,012*	22	56	0,042*	20	45	0,022*	21	41	0,000*
Rån	0	25	n.s.	28	44	n.s.	6	5	n.s.	9	27	0,000*
Misshandel	8	50	0,048*	28	50	n.s.	17	33	n.s.	34	53	0,000*
Vapeninnehav	23	50	n.s.	44	59	n.s.	40	56	n.s.	23	48	0,000*
Mordbrand	0	12	n.s.	17	19	n.s.	23	31	n.s.	7	7	n.s.

¹Observera att ADAD-formuläret inte definierar eget bruk av narkotiska preparat som narkotikabrott.

* = signifikant skillnad (signifikansnivå = 5 % = 0.05)

n.s. = ingen signifikant skillnad (ingen statistiskt säkerställd skillnad). $p > 0.10 = n.s.$

LUNDS UNIVERSITET